CERCETĂRI PALEOLITICE LA ȚEPU JUDEȚUL GALAȚI

de *MIHALACHE BRUDIU*

În cadrul planului de cercetări arheologice al Muzeului județean de istorie din Galați, am întreprins săpături arheologice în anul 1976, într-o așezare paleolitică de terasă din bazinul inferior al Berheciului, afluent al Bîrladului. Așezarea este situată pe teritoriul comunei Țepu, în via C.A.P., punctul „Gîrneață" [1].

Din punct de vedere geomorfologic în zona de confluență a Berheciului cu Bîrladul se întîlnește un sistem de terase, care se racordează la sistemul teraselor Bîrladului. După cercetările geomorfologice întreprinse în zonă de I. Hîrjoabă, terasa de „Cernicari" de pe valea Bîrladului, la care se racordează și terasa mijlocie, pe care se află așezarea paleolitică în discuție din valea Berheciului, s-a format la sfîrșitul perioadei glaciare Vürm [2].

Fruntea terasei mijlocii, înaltă de 20-25 m, a suferit un proces de denudare, iar spre țîțînă, datorită coluvionării s-a format un glacis (din nisip și prundiș), care parazitează podul terasei.

Profilul terasei mijlocii care a putut fi urmărit, într-o ravenă apropiată locului săpăturii, se prezintă astfel : jumătatea inferioară a soclului terasei este formată din depozitul solid al văii (prundiș remaniat din depozite villafranchiene), iar deasupra acestuia se află depunerea coluvionară la care m-am referit mai înainte.

Suprafața pe care se găsește materialul litic este ocupată în prezent de vie. Pentru cunoașterea stratigrafiei am deschis o secțiune de 10×1,5 m, pe drumul dintre loturile 3 și 4 ale viei. Secțiunea a fost adîncită pînă la —1 m, situația stratigrafică prezentîndu-se astfel :

— 0-0,40 m strat arabil rezultat de la pregătirea terenului pentru vie. În acest strat se găsește și materialul litic.

— 0,40-1 m strat galben gleisat, cu multe concrețiuni calcaroase și structură nuciformă. Din punct de vedere arheologic este steril.

În capătul vestic al secțiunii am făcut o sondă pînă la -1,50 m ; unde am întîlnit pînza freatică.

Din punct de vedere arheologic, materialul litic descoperit a fost deranjat din poziția stratigrafică de lucrările agricole. Săpătura arheologică s-a extins în vie, printre rînduri, pînă la -0,50 m, adică pînă la partea superioară a depunerii pleistocene care era sterilă din punct de vedere arheologic.

Prin urmare, materialul litic al așezării paleolitice a fost deranjat datorită procesului de denudare care s-a manifestat mai accentuat pe fruntea terasei. În perioada holocenului noul sol format a fixat materialul litic de la suprafața denudată, iar în ultimul timp, lucrările de pregătire a terenului pentru plantarea viei, l-au antrenat spre suprafață.

Din punct de vedere al rocii, materialul litic este format în cea mai mare parte din silex de Prut, gresie silicifiată cu glauconit și jaspul cu radiolari. Este de remarcat faptul că jaspul cu radiolari a fost pentru prima dată folosit aici în prelucrarea uneltelor, în cultura gravetianului oriental, ca rocă locală ce se găsește în prundișul terasei.

Această rocă locală va mai fi utilizată pentru prelucrare într-o etapă mai tîrzie, în epipaleoliticul final, cultura tardenosiană [3].

Inventarul litic este format din următoarele tipuri de piese :

1. gratoare pe lamă (fig. 1/1, 2).
2. Gratoar-străpungător pe lamă lată (fig. 1/5).
3. Gratoare pe așchii (fig. 1/3, 4 ; fig. 2/1-3).
4. Gratoare nucleiform (fig. 2/4).
5. Gratoar burin (fig. 2/7, 8).
6. Burin poliedru median pe așchie (fig. 2/6).
7. Burin multiplu mixt pe lamă retușată lateral (fig. 3/1).
8. Burine pe lame frînte, retușate lateral (fig. 3/2, 4).
9. Burin poliedru median dublu (fig. 3/7).
10. Străpungător (fig. 3/3).
11. Lame cu retușe oblice pe una sau două laturi (fig. 3/5, 6).
12. Lamă „à crête“ (fig. 2/5).

În afară de piesele tipice prezentate mai sus s-au mai găsit aproximativ 40 de așchii de mici dimensiuni. Lipsesc nucleele. Caracteristica principală a utilajului litic este macrolitismul. Avînd în vedere această trăsătură, ca și caracteristica așezării — de terasă — asociem această descoperire cu nivelele III din așezarea de la Lespezi — așezare din bazinul inferior ai Bistriței unde de asemenea utilajul litic are un caracter macrolitic. De aceea în lipsa reperului stratigrafic, sau al probelor de cărbune pentru analiză C14, bazîndu-ne pe analogia cu specificul inventarului litic de la Lespezi, care datează dintr-o epocă a culturii gravetianului oriental din Moldova, anterioară etapei finale [4], considerăm că așezarea paleolitică de la Tepu reprezintă cea mai veche locuire umană de pe teritoriul județului Galați.

Cercetările din ultimii zece ani [5] au precizat că în decursul epocii paleoliticului superior, în Moldova locuirile paleolitice erau situate pe terasele din cadrul a două bazine hidrografice : a Prutului și a Bistriței, iar la sfîrșitul acestei perioade (gravetianul final) oicumena paleolitică s-a extins și în Podișul Moldovei. Un grup compact de așezări aparținînd gravetianului oriental final se găsesc răspîndite în zona dealurilor din nord-estul județului Galați, cum sînt cele de la Puricani, Pleșa [6], Berești [7], Cavadinești [8], Suceveni [9] și Moscu, și în sudul județului Vaslui la Mălușteni [10].

Așezarea de la Țepu prin specificul ei ecologic — de terasă — lărgește spre sud zona acestei categorii de așezări, fiind anterioară fazei gra-

vetianului final din Podişul Moldovei. Pentru prima dată în sud-estul Moldovei se dovedeşte că bazinele unor ape mai mici, cum este Berheciul, au putut fi ospitaliere grupurilor umane din perioada paleoliticului superior.

Prin urmare, pentru aprecierea vechimii aşezării paleolitice de la Țepu ne putem sprijini şi pe factorul ecologic — locuirea pe terasă.

În ceea ce priveşte specificul modului de viață al acestor locuitori, repertoriul uneltelor de piatră, format din două categorii principale : gratoare (folosite la răzuit) şi burine (dălți folosite la prelucrarea osului şi a lemnului) ne indică faptul că posesorii lor se ocupau cu vînătoarea, prelucrarea pieilor şi a unor unelte folosite la împuns.

Un alt aspect care trebuie relevat este faptul că grupul de vînători care au poposit în zona de la Țepu, n-au lăsat un debitaj de atelier prea bogat, această activitate fiind foarte redusă. De aceea credem că toate uneltele descoperite au fost aduse gata prelucrate.

În ceea ce priveşte direcția de unde a venit acest grup de vînători noi, aceasta ne-o poate indica însăşi roca din care sînt prelucrate uneltele : silexul de Prut — rocă ce se găseşte numai în bazinul mijlociu al Prutului (jud. Botoşani).

În concluzie, pentru paleoliticul din Moldova, descoperirea de la Țepu aduce date noi, mai ales în legătură cu ecologia paleoumană din această perioadă.

NOTE

1 Primele piese paleolitice au fost găsite de muncitorii de la C.A.P. din localitate cu ocazia lucrărilor din vie de la care au fost luate de prof. I. Basoc şi depuse în colecția şcolii.

2 I. Hîrjoabă, *Relieful colinelor Tutovei, Editura Academiei R.S.R.*, Bucureşti, 1968, p. 120 ; Al. I. Obreja, *Zona de subsidență Tecuci*, în *AȘU*-Iaşi, S. N., sec. II, geograf, 1956, fasc. 2, p. 367.

3 M. Brudiu, *Primele descoperiri tardenoasiene din sud-estul Moldovei*, în *SCIV*, 22, 1971, 3, p. 365 ; idem, *Paleoliticul superior şi epipaleoliticul din Moldova*, Bucureşti, 1974, p. 133.

4 M. Bitiri, Viorel Căpitanu, *Aşezarea paleolitică de la Lespezi, județul Bacău*, în *Carpica*, 1972, p. 39-68.

5 M. Brudiu, *Paleoliticul superior*, p. 38-50.

6 M. Brudiu, *Două descoperiri paleolitice în sudul Moldovei*, în *Danubius*, II-III, 1969, p. 7-9 ; idem, *Aşezările paleolitice gravetiene de la Puricani şi Pleşa, județul Galați*, în *Danubius*, IV, 1970, p. 3-9, idem, *Cercetări paleolitice la Puricani, jud. Galați, (1970)*, în *Materiale*, X, p. 15-18.

7 Idem, *Paleoliticul superior...*, p. 113.

8 Idem, *Aşezarea gravetiană de la Cavadineşti (jud. Galați)*, în *Revista Muzeelor*, VII, 1970, 6, p. 225-226.

9 Idem, *Cercetări paleolitice la Suceveni (Județul Galați)*, în *Danubius*, VI-VII, 1972—1973, p. 7-22.
10 M. Brudiu și Eug. Popușoi, *Cercetări paleolitice la Mălușteni, (jud. Vaslui)*, în *Carpica*, 1971, p. 21-29.

RECHERCHES PALÉOLITHIQUES À ȚEPU-GALAȚI

Résumé

L'auteur présente les résultats d'une fouille pratiquée dans un nouveau site paléolithique du sud-est de la Moldavie. Cet habitat paléolithique est important autant du point de vue écologique, étant le premier établissement de terrasse de cette zone, que de celui de l'outillage lithique, qui est caractérisé par le macrolithisme.

Bien que la stratigraphie du site ait été bouleversée au cours des temps par les travaux agricoles, l'établissement a pu être daté sur la base de l'inventaire lithique, qui offre des analogies avec celui du IIIe niveau de l'établissement paléolithique de Lespezi (bassin inférieur de la Bistrița), datant de la phase du gravettien moyen.

EXPLICATION DES FIGURES

Fig. 1. — Outils paléolithiques de l'établissement paléolithique de Țepu.
Fig. 2. — Outils paléolithiques de l'établissement paléolithique de Țepu.
Fig. 3. — Outils paléolithiques de l'établisement paléolithique de Țepu.
Fig. 4. — A, Esquisse cartographique du site paléolithique de Țepu ; B, Profil stratigraphique de l'établissement paléolithique de Țepu : 1, sol arable ; 2, sol jaune glaiseux à concrétions calcaires et de structure nuciforme ; 3, nappe phréatique.

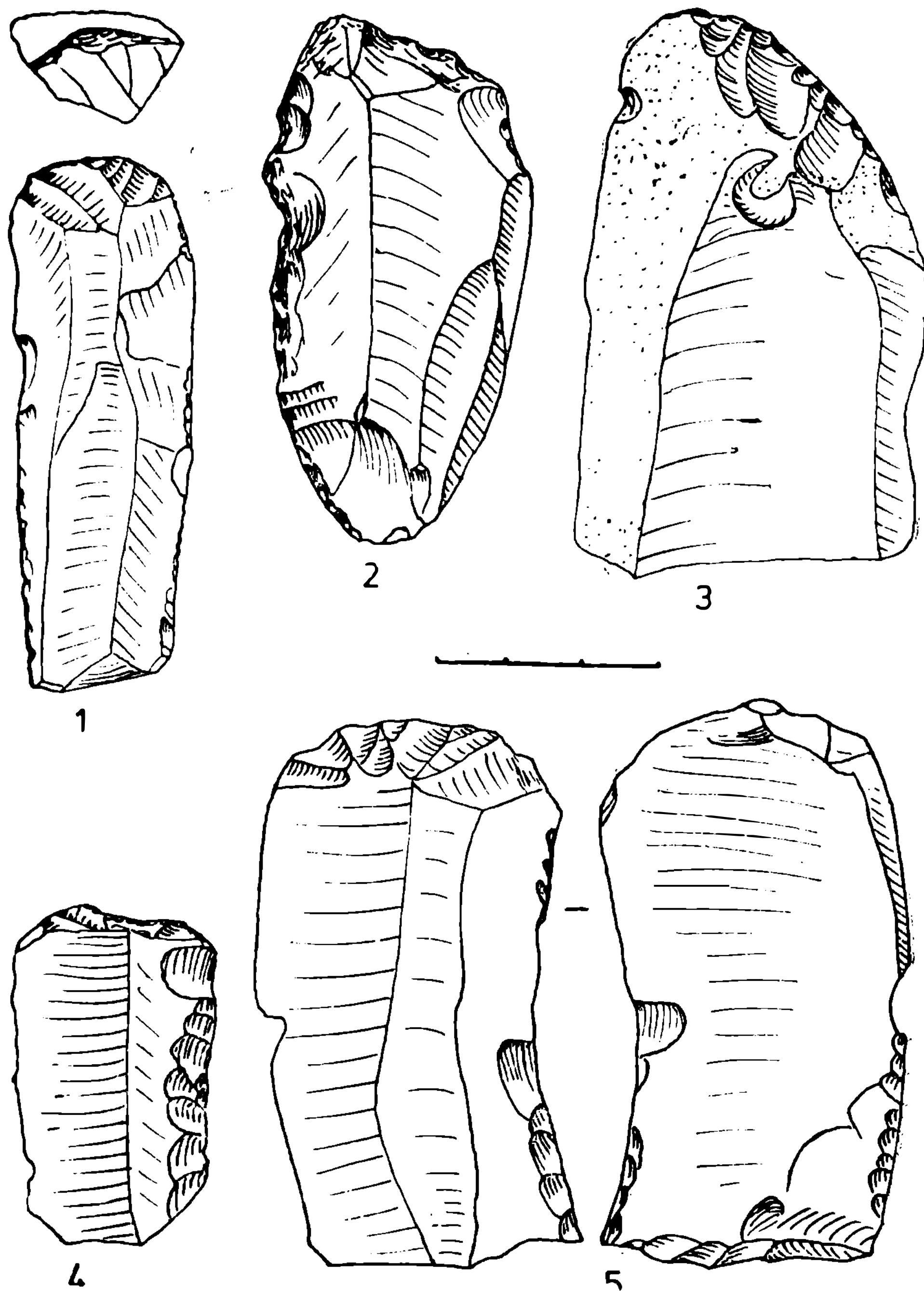

Fig. 1. — Unelte paleolitice din așezarea paleolitică de la Țepu.

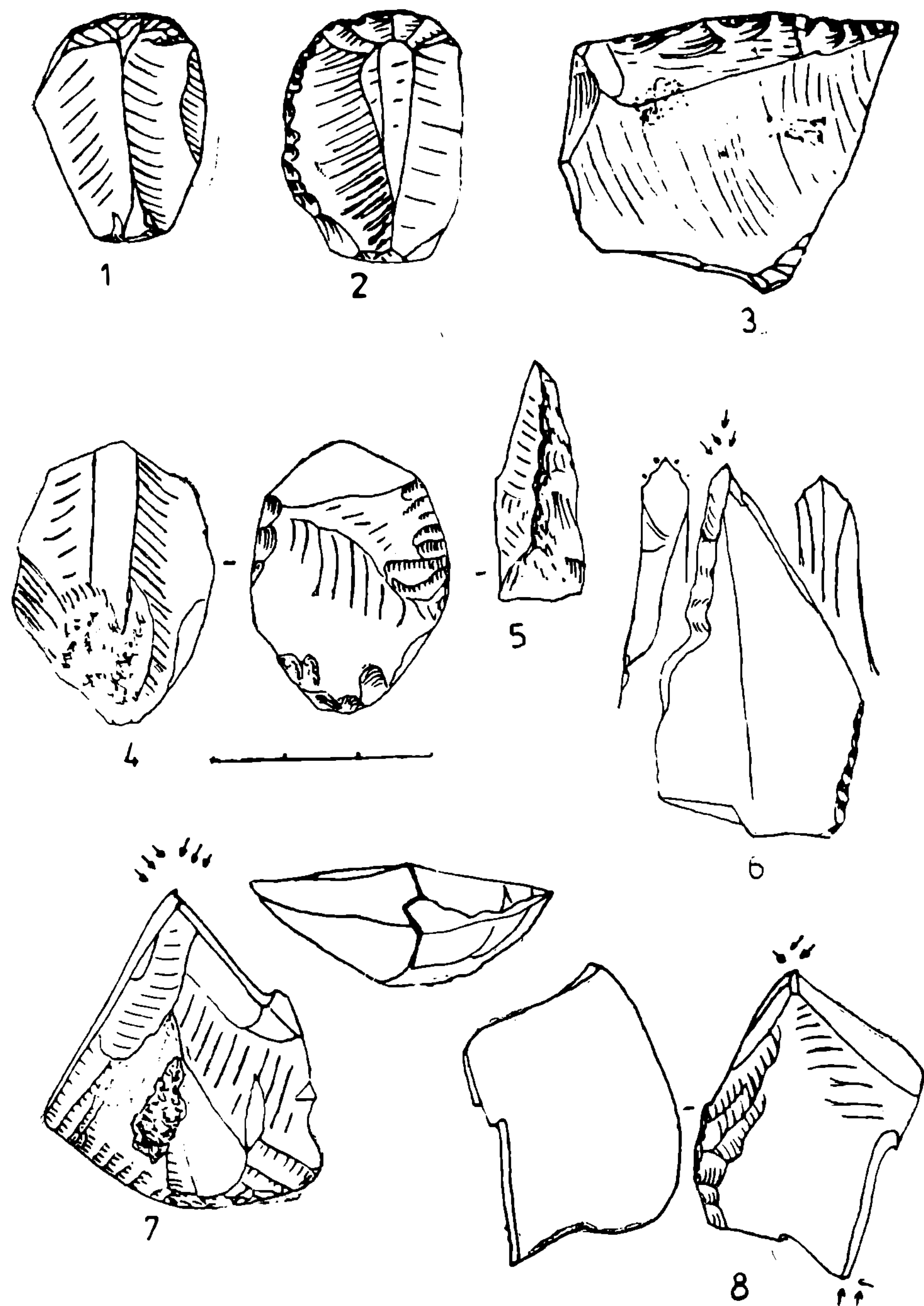

Fig. 2. — Unelte paleolitice din așezarea paleolitică de la Țepu.

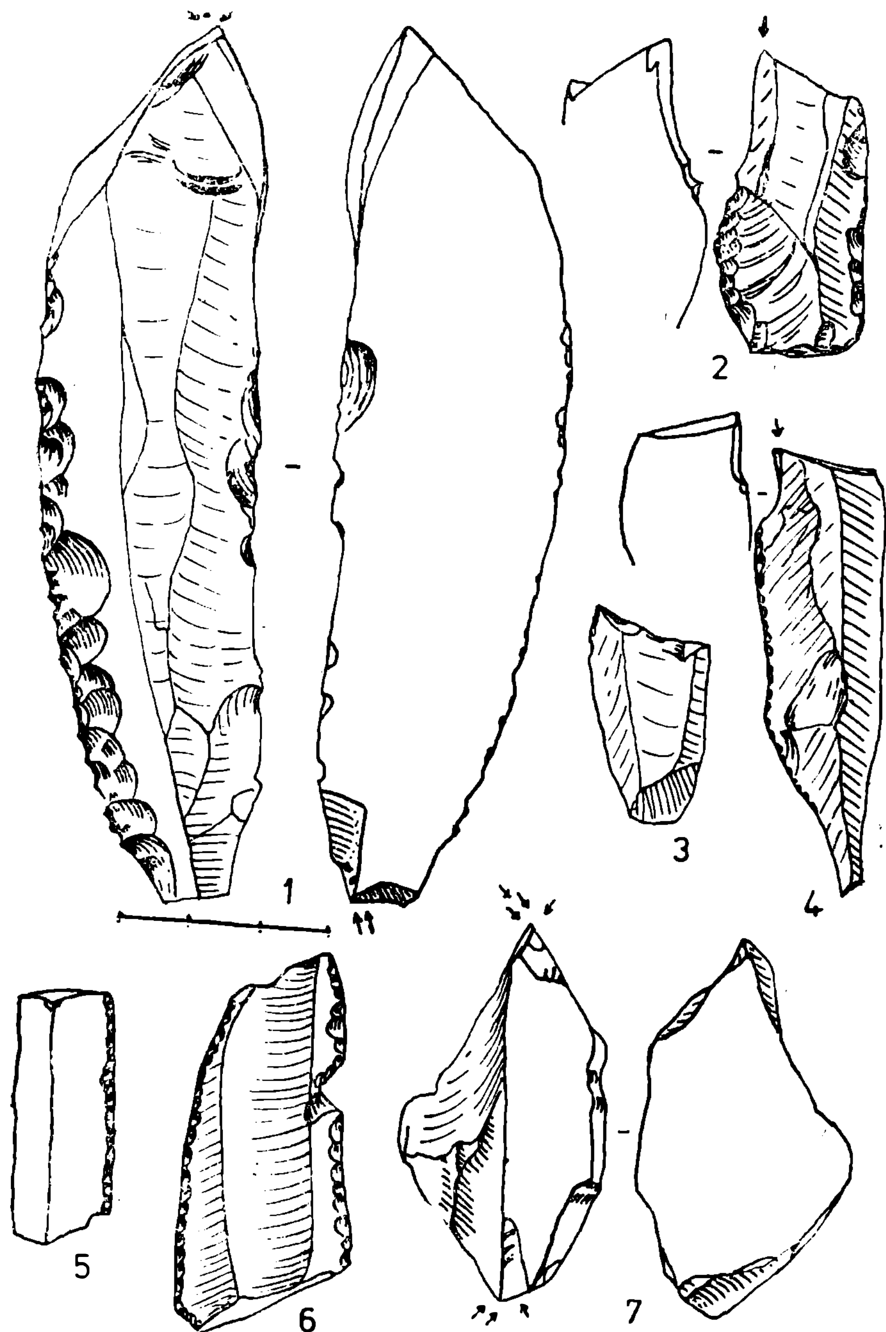
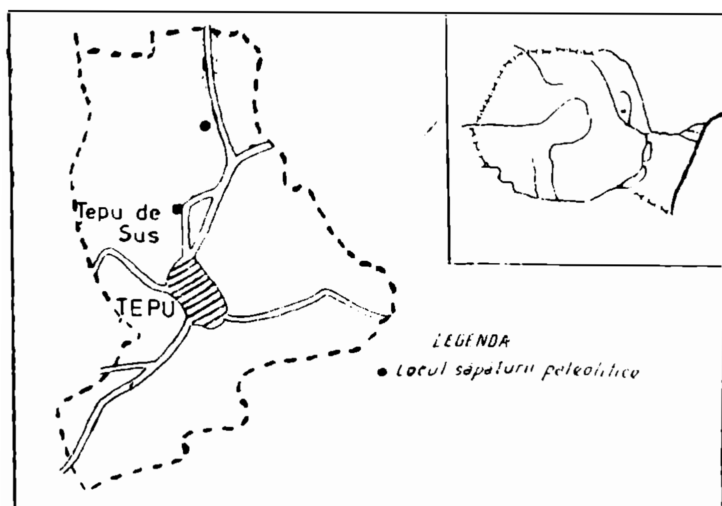
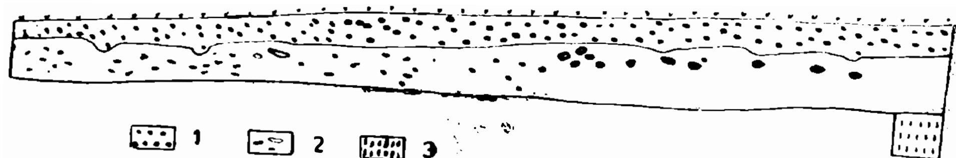

Fig. 3. — Unelte paleolitice din așezarea paleolitică de la Țepu.

A

B

Fig. 4. — A, Schiţă cartografică cu locul aşezării paleolitice de la Ţepu ; B, Profil stratigrafic din aşezarea paleolitică de la Ţepu. 1, Sol arabil ; 2, sol galben gleisat cu concreţiuni calcaroase şi structură nuciformă ; 3, pînză freatică.